

Onderwijssysteem

Zwitserland

beschreven en vergeleken met
het Nederlandse systeem

Dit document geeft informatie over het onderwijssysteem van Zwitserland. We leggen uit wat het Nederlandse equivalent is van de meest voorkomende diploma's uit Zwitserland met als doel: toelating tot het Nederlands hoger onderwijs.

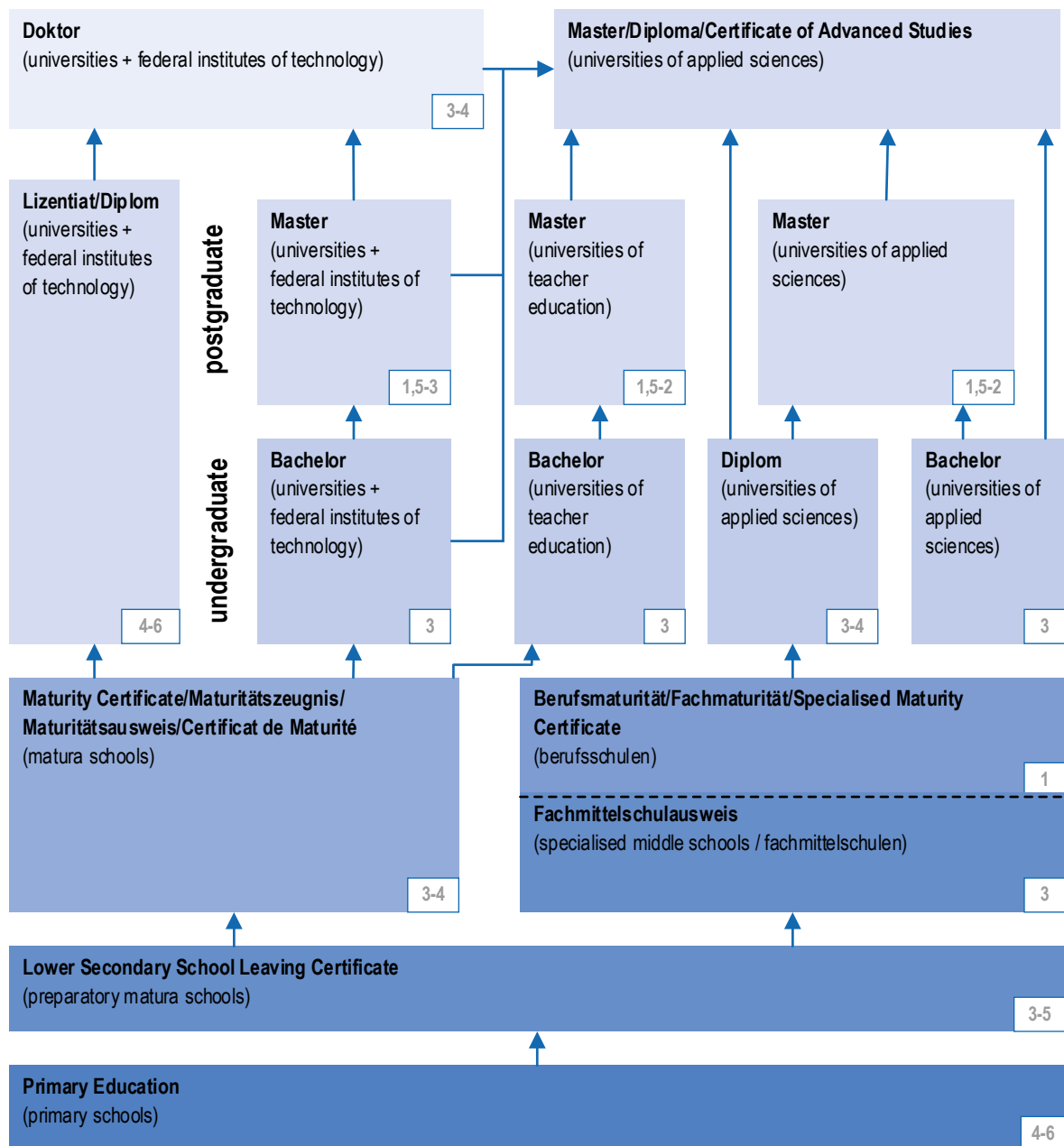
Disclaimer

We doen ons best om de informatie zo up-to-date mogelijk te houden. We aanvaarden echter geen aansprakelijkheid voor schade die is ontstaan als gevolg van fouten of onvolledige informatie in dit document.

Op deze publicatie, met uitzondering van het beeldmateriaal, is de Creative Commons Naamsvermelding NietCommercieel 3.0 Unported-licentie van toepassing. Ga naar www.nuffic.nl/cc/ voor meer informatie over het hergebruik van deze publicatie.

Onderwijssysteem Zwitserland

■ Waarderingstabel

In dit overzicht staan links de buitenlandse diploma's met de vergelijkbare niveaus in de Europese Hoger Onderwijsruimte (EHEA) en het Europese kwalificatieraamwerk. De andere kolommen tonen de Nederlandse waardering met de vergelijkbare niveaus in het Nederlandse en Europese kwalificatieraamwerk.

Buitenlands diploma en QF-EHEA-niveau		EQF-niveau	Nederlandse waardering en NLQF-niveau		EQF-niveau
<i>Berufsmaturität/Fachmaturität/ Specialised Maturity Certificate</i>			havodiploma voor het algemeen vormende deel en mbo-diploma (kwalificatieniveau 2 of 3) voor het beroepsgerichte deel	2-4	2-4
<i>Maturity Certificate/ Maturitätszeugnis/ Maturitätsausweis/ Certificat de Maturité</i>			vwo-diploma	4+	4
<i>Diplom – 4 jaar (Fachhochschule/Haute Ecole Spécialisée)</i>			bachelorgraad in het hbo	6	6
<i>Bachelor (University/ETH)</i>	1 ^e	6	bachelorgraad in het wo	6	6
<i>Bachelor (Fachhochschule/ Haute Ecole Spécialisée)</i>	1 ^e	6	bachelorgraad in het hbo	6	6
<i>Diplom/Diplôme/Lizentiat/ Licence (University/ETH)</i>			mastergraad in het wo	7	7
<i>Master (University/ETH)</i>	2 ^e	7	mastergraad in het wo	7	7
<i>Master (Fachhochschule/ Haute Ecole Spécialisée)</i>	2 ^e	7	mastergraad in het hbo	7	7

NB

- Dit is een globaal advies waaraan je geen rechten kunt ontlenen.
- QF-EHEA = kwalificatieraamwerk voor de Europese hogeronderwijsruimte. NLQF = Nederlands kwalificatieraamwerk. EQF = Europees kwalificatieraamwerk.
- Het EQF/[NLQF-niveau](#) zegt niet zozeer iets over de studie-inspanning of

-inhoud, maar wel over wat iemand kan en weet als een bepaald leerproces is afgerond.

- Informatie over de Nederlandse waarderingen staat op onze website: [onderwijs en diploma's Nederland](#).
- [SBB, Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven](#), waardeert buitenlandse diploma's en opleidingen op vmbo- en mbo-niveau. De waardering kan afwijken wanneer SBB het diploma waardeert voor toelating tot het mbo of de arbeidsmarkt.

■ **Introductie**

Zwitserland is een confederatie (*Schweizerische Eidgenossenschaft/Confédération Suisse/Confederazione Svizzera*), een bondsstaat van 26 kantons, onderverdeeld in 2800 *communes*. De kantons zijn verspreid over vier taalgebieden: een Duitstalige, Franstalige, Italiaanstalige en Romaanstalige regio.

Bestuurlijk gezien is Zwitserland een federale republiek. De nationale overheid en het bestuur van de kantons zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het onderwijs. Elk kanton heeft een eigen *Department of Education*. De overheid houdt toezicht op het onderwijs op landelijk niveau en de kantons zijn verantwoordelijk voor het verplichte onderwijs.

De ministers van Onderwijs van elk kanton zijn vertegenwoordigd in de *Swiss Conference of Cantonal Ministers of Education/Schweizerischen Konferenz der Kantonalen Erziehungsdirektoren/Conférence suisse des directeurs cantonaux de l'instruction publique* (EDK/CDIP). Het EDK/CDIP heeft als belangrijkste taak het coördineren en harmoniseren van het beleid van de kantons op het gebied van primair en lager voortgezet onderwijs.

Elk kanton kiest zelf de structuur van hun onderwijssysteem op basis van de richtlijnen voor de inhoud van het onderwijs en de organisatie van scholen, vastgesteld door het EDK/CDIP. Hierdoor bestaan veel verschillen in onderwijsstelsels tussen de kantons onderling. De kantons hebben zich daarom ten doel gesteld de structuur van de verschillende onderwijssystemen meer op elkaar af te stemmen: *Harmonisierung der obligatorischen Schule* of *Harmonisation des structures scolaires/Harmonisation of compulsory education (HarmoS)*.

Voor het toezicht op de universiteiten werken de overheid en de kantons nauw samen met de *Swiss University Conference (SUK/CUS)*, het gemeenschappelijke orgaan van de confederatie en de kantons dat verantwoordelijk is voor alle aan de universiteiten gerelateerde onderwerpen. De universiteiten hebben zich verenigd in de organisatie *Swiss Universities*, voorheen bekend als *Rektorenkonferenz der Schweizer Universitäten/Conférence des recteurs des universités suisses/Rectors' Conference of the Swiss Universities (CRUS)*.

Het Zwitsers hoger onderwijs kent een binair stelsel, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen wetenschappelijk onderwijs en hoger beroepsonderwijs.

Er geldt een leerplicht van 7 tot 16 jaar voor het primair en lager voortgezet onderwijs. Er zijn drie officiële voertalen in het onderwijs: Duits, Frans en Italiaans, dit is afhankelijk van het taalgebied waar het onderwijs gegeven wordt. Het academisch jaar loopt van september tot juni.

■ Basis- en voortgezet onderwijs

Basisonderwijs

Primary schools/Ecoles primaires/Primarschulen verzorgen het primair onderwijs (*primary education/educación primaire/primarstufe*) voor de leeftijdsgroep 6-12 jaar. De opleiding duurt 4-6 jaar, dit kan per kanton verschillen. Een einddiploma wordt niet verleend. Het onderwijs is verplicht en gratis toegankelijk.

Voortgezet onderwijs

Het voortgezet onderwijs is onderverdeeld in een onderbouw (*lower secondary level*), leeftijdsgroep 12-15 jaar en een bovenbouw (*upper secondary level*), leeftijdsgroep van 13/14 tot 16/17 jaar.

Lower secondary level

Tot het lager voortgezet onderwijs (*lower secondary education* of *enseignement de caractère pré-gymnasial/gymnasiale vorbereitung*) behoren de klassen 7 tot 9 van de *Preparatory Matura Schools*. De opleidingen duren 3-5 jaar, afhankelijk van het kanton waar het onderwijs wordt gevolgd. Na afronding van de opleiding ontvangen leerlingen het *Lower secondary school leaving certificate* of *Certificat d'études secondaires*. Dit getuigschrift biedt toelating tot zowel het algemeen vormend als het beroepsvormend onderwijs.

De meeste kantons bieden hierna nog een tiende schooljaar als overgangsjaar tussen het *lower* en *upper secondary level*.

Upper secondary level

De bovenbouw van het algemeen voortgezet onderwijs (*Matura school education*) wordt verzorgd door *Matura/Cantonal/Grammar Schools/Lycées/Ecoles de Maturité Gymnasiale* of *Gymnasiale Maturitätsschulen*. De nominale duur van de opleiding is doorgaans 3-4 jaar, dit is per kanton verschillend. De opleiding begint meestal in klas 9 of 10 (leeftijdscategorie 13 of 14 jaar) en heeft dan een nominale duur van 4 jaar. Als de opleiding 3 jaar duurt (vanaf klas 10), moet in klas 9 voorbereidende *matura education* plaatsvinden. In Duitstalige gebieden begint dit type onderwijs soms al in klas 7, dan is de nominale opleidingsduur 6 jaar.

Het onderwijs omvat doorgaans 36 lessen per week en bestaat uit zeven kernvakken (*Grundlagefächer*), één hoofdvak (*Schwerpunktfach*) en één aanvullend vak (*Ergänzungsfach*).

Het *schwerpunktfach* maakt de laatste 2 jaar deel uit van het curriculum en omvat 6 lessen per week, verdeeld over twee vakken. Het *ergänzungsfach* wordt in het laatste jaar gevolgd gedurende 4 lessen per week. De zeven kernvakken zijn de drie officiële talen (Duits, Frans en Engels), wiskunde, *naturwissenschaften* (natuurkunde, scheikunde en biologie), *geistes- und*

sozialwissenschaften (geschiedenis, aardrijkskunde en inleiding in economie en recht) en *bildnerische gestalten* (kunstonderwijs).

Er wordt eindexamen (*Matura examination*) afgelegd op *Grundlage*-niveau in alle kernvakken, op *Schwerpunkt*-niveau in één vak en op *Ergänzungs*-niveau eveneens in één vak. Daarnaast maakt soms een keuzevak deel uit van het examen. Het eindexamen wordt afgerond met een *Maturitätsarbeit*. Na het slagen voor het *Matura examination*, wordt het *Maturity Certificate*/*Maturitätszeugnis*/*Maturitätsausweis* of *Certificat de Maturité* uitgereikt. Scholieren zijn dan gemiddeld 19 jaar oud. Vanaf het primair onderwijs tot het behalen van het *Maturitätszeugnis* is dan in elk geval ten minste 12 jaar onderwijs gevolgd. Dit type onderwijs bereidt voor op een vervolgopleiding in het hoger onderwijs aan de universiteiten.

Het niveau van het *Maturity Certificate*/*Maturitätszeugnis*/*Maturitätsausweis*/*Certificat de Maturité* is vergelijkbaar met dat van een vwo-diploma.

Middelbaar beroepsonderwijs

Leerlingen kunnen na het verplichte 9 jaar primair en lager voortgezet onderwijs ook kiezen voor beroepsvormend onderwijs dat wordt aangeboden aan *Berufsschulen*, *Ecoles de Culture Générale* en *Fachmittelschulen (FMS)*, deze laatste zijn voortgekomen uit de *Diplommittelschulen*. De opleidingen hebben een nominale duur van 3 jaar. Opleidingen die uitsluitend uit beroepsonderwijs bestaan, worden afgerond met het *Certificate of Specialised Middle School*/*Special Baccalaureat*/*Fachmittelschulenausweis*/*Certificat de l'Ecole de culture générale*. Deze getuigschriften bieden geen rechtstreeks toegang tot het hoger onderwijs. Hiervoor dient men eerst nog een aanvullende opleiding te volgen van ten hoogste 1 jaar.

Daarnaast zijn er opleidingen die uit zowel algemeen vormende als beroepsvormende vakken bestaan. De nominale duur van deze opleidingen is 4 jaar. De opleidingen kunnen gevolgd worden aan *Fachmittelschulen*, *Specialised Middle Schools* en *Specialised Baccalaureate Schools*. Het algemeen vormend onderwijs bestaat uit de vakken taal, wiskunde, natuurwetenschappen, *gesellschaftsfächer*, *müsische fächer* en sport.

Na afronding van deze opleidingen worden onder meer de getuigschriften *Berufsmaturität*/*Fachmaturität*/*Specialised Maturity Certificate* uitgereikt. Deze getuigschriften bieden in Zwitserland toegang tot het hoger beroepsonderwijs van de *Fachhochschulen*.

Het niveau van de *Berufsmaturität/Fachmaturität/Specialised Maturity Certificate* is in Nederlandse termen vergelijkbaar met dat van een havodiploma voor het algemeen vormende deel en dat van een mbo-diploma (kwalificatieniveau 2 of 3) voor het beroepsgerichte deel, afhankelijk van de richting.

Postsecundair onderwijs

Hotel management schools bieden opleidingen aan op postsecundair niveau op het gebied van hotelmanagement en toerisme. Deze instellingen behoren tot het niet-universitair onderwijs, met uitzondering van de *Ecole hôtelière de Lausanne*: dit is een *university of applied sciences* (hogeschool). De meeste *hotel management schools* zijn niet erkend door de Zwitserse overheid. Sommige instellingen zijn geaccrediteerd door het betreffende kanton.

Om als hotel managementinstelling erkend te worden door de *Swiss Federal Government*, moet de instelling opleidingen aanbieden in één van de officiële talen van Zwitserland en bevoegd zijn om het federale diploma van 'Restaurateur-Hôtelier HF' of 'Hôtelier-Restaurateur ES' of 'Ristoratore-albergatore SSS' uit te reiken. Dit zijn opleidingen op postsecundair niveau met een nominale duur van meestal 3 jaar.

Toelating hoger onderwijs

Het *Maturitätszeugnis* of *Maturitätsausweis/Certificat de Maturité* biedt toelating tot elke vorm van hoger onderwijs. Hogeronderwijsinstellingen kunnen soms aanvullende of specifieke voorwaarden stellen voor bepaalde studierichtingen. Het getuigschrift van het voortgezet onderwijs moet erkend zijn door zowel de *Schweizerische Eidgenossenschaft* als de *Swiss Conference of Cantonal Ministers of Education* (EDK-CDIP).

Een getuigschrift van het voortgezet onderwijs dat alleen erkend is door het kanton (*Kantonale Maturität*) geeft niet dezelfde rechten als de *Eidgenössische Maturität*.

De getuigschriften van de *Berufsmaturität/Fachmaturität/Specialised Maturity Certificate* bieden uitsluitend toelating tot het hoger beroepsgerichte onderwijs aan de *Fachhochschule/Haute Ecole Spécialisée*.

■ Hoger onderwijs

Zwitserland heeft net als Nederland een binair hoger onderwijssysteem. *Fachhochschulen* (inclusief *Musik- und Kunsthochschulen*) bieden hoger beroepsgericht onderwijs aan en *Universitäten* en *Eidgenössische Technische Hochschulen* (ETH) verzorgen het wetenschappelijk onderwijs.

Er zijn in Zwitserland tien universiteiten, twee federale technische universiteiten, acht gespecialiseerde hogescholen en vijftien pedagogische hogescholen.

Zwitserse hogeronderwijsinstellingen genieten veel autonomie. De onderwijsprogramma's, opleidingseisen en toelatingsprocedures verschillen daardoor sterk. De opleidingen in de Duitstalige gebieden verschillen qua duur en inhoud van die van de Franstalige gebieden.

Sinds het academisch jaar 2001-2002 worden er in Zwitserland ook bachelor- en masteropleidingen aangeboden in het hoger onderwijs. Daarnaast volgen studenten nog altijd traditionele *Diplom/Diplôme/Licence/Lizentiat*-opleidingen.

■ Universitair onderwijs

Het universitair onderwijs wordt verzorgd aan tien *Universitäten* en twee *Eidgenössische Technische Hochschulen* (*federal institutes of technology*). De tien universiteiten zijn verdeeld over alle regio's: vijf in de Duitstalige regio in Basel, Bern, Lucerne, St Gallen en Zurich, drie in de Franstalige regio in Geneve, Lausanne en Neuchatel, één in Lugano, de Italiaanse regio en één tweetalige universiteit (Duits en Frans) in Fribourg. De federale technische universiteiten bevinden zich in de Duitstalige regio in Zürich: *Eidgenössische Technische Hochschule Zürich* (ETHZ) en in de Franstalige regio in Lausanne: *Ecole Polytechnique Fédérale de Lausanne* (EPFL).

De meeste universiteiten bieden opleidingen aan in de richtingen rechtsgelerendheid en sociale wetenschappen, wiskunde en natuurwetenschappen en geesteswetenschappen. Daarnaast biedt de helft van alle universiteiten medicijnenopleidingen aan. Een aantal universiteiten biedt alleen opleidingen aan in een beperkt aantal studierichtingen.

***Diplom/Diplôme/Licence/Lizentiat*-opleidingen**

De nominale studieduur van deze traditionele opleidingen is 4-6 jaar, afhankelijk van de opleiding. Na 1 en 2 jaar worden vaak tussentijdse examens afgelegd, die worden afgerond met respectievelijk *het Vordiplomprüfung/Propédeutique/ Examen Préliminaire* en *het Vordiplomprüfung/Zwischenprüfung/Propédeutique/ Examen Préliminaire II*. Succesvolle afronding van deze examens is vereist om de studie te kunnen vervolgen.

De opleiding bestaat meestal uit een 2-jarige basisopleiding (*Grundstudium*) en een eveneens 2-jarige vervolgopleiding (*Vertiefungsstudium*), waarin vakinhoudelijke verdieping plaatsvindt. Na de nominaal 4-jarige opleiding volgt nog 1 semester voor het schrijven van de scriptie (*Diplomarbeit*). Technische opleidingen en opleidingen in de richting tandheelkunde, farmacie en diergeneeskunde duren 5 jaar, medicijnenstudies hebben een nominale studieduur van 6 jaar.

De opleidingen worden afgerond met het getuigschrift *Diplom/Diplôme of Licence/Lizentiat*, afhankelijk van de studierichting en de oriëntatie van de opleiding:

- *Licence/Lizentiat*: de studie die leidt tot deze titel vindt meestal in de alfa-, soms in gamma- en zelden in bètarichtingen plaats. Tijdens de studie is de aandacht gericht op één hoofdvak en twee bijvakken of twee hoofdvakken;
- *Diplom/Diplôme*: opleidingen in de bèta- en gammarichtingen worden gewoonlijk met deze titel afgerond; het gaat hier om studies in één hoofdvak.

Het niveau van het *Diplom/Diplôme of Licence/Lizentiat* is vergelijkbaar met dat van een mastergraad in het wetenschappelijk onderwijs.

Bachelor-masteropleidingen

De nominale studieduur van de bacheloropleidingen (eerste cyclusopleiding) aan universiteiten en federale technische universiteiten is 3 jaar (180 ECTS). Na succesvolle afronding van de opleiding wordt de graad van *Bachelor* met vermelding van de studierichting verleend, zoals *Bachelor of Arts/of Science/of Law/of Theology*.

Het niveau van de bachelorgraad (EHEA-QF 1^e cyclus/EQF-niveau 6) behaald aan een *Universität of Eidgenössische Technische Hochschule* is vergelijkbaar met dat van een bachelorgraad in het wetenschappelijk onderwijs. Zie ook de volledige beschrijving van alle [EQF-niveaus](#).

De daaropvolgende masteropleidingen (tweede cyclusopleiding) duren 1½-2 jaar (90-120 ECTS). De masteropleiding in de richting geneeskunde heeft een nominale studieduur van 3 jaar. Tijdens de tweede cyclusopleiding vindt een vakinhoudelijke verdieping plaats van de kennis die is opgedaan in de eerste cyclus.

De opleiding wordt afgerond met het schrijven van een scriptie (*Masterarbeit*). Aan het einde van de opleiding wordt de graad van *Master* met vermelding van

de studierichting verleend, bijvoorbeeld *Master of Arts/ of Science/of Law/of Theology/of Medicine* verleend.

Het niveau van de *mastergraad* (EHEA-QF 2^e cyclus/EQF-niveau 7) behaald aan een *Universität of Eidgenössische Technische Hochschule* is vergelijkbaar met dat van een *mastergraad* in het wetenschappelijk onderwijs. Zie ook de volledige beschrijving van alle [EQF-niveaus](#).

PhD

De derde cyclus van het wetenschappelijk onderwijs wordt uitsluitend aangeboden aan universiteiten en federale technische universiteiten (ETH). Een *mastergraad* behaald in het hoger onderwijs, met goede studieresultaten, is vereist voor toelating tot de promotie. De opleiding duurt doorgaans 3 tot 4 jaar en bestaat uit het uitvoeren van een zelfstandig onderzoek, al dan niet in combinatie met een onderwijsprogramma. Nadat het proefschrift in het openbaar is verdedigd, wordt de graad van *Doktor* uitgereikt.

■ Hoger beroepsgericht onderwijs

De *Fachhochschulen/Hautes Ecoles Spécialisées (Universities of Applied Sciences)* zijn in Zwitserland verantwoordelijk voor het hoger beroepsonderwijs. Het onderwijs aan deze instellingen is praktijk- en toepassingsgericht.

Diplom/Diplôme-opleidingen

Deze opleidingen hebben een nominale studieduur van 3 tot 4 jaar. De opleidingen zijn meer beroepsgericht van aard. Studiegebieden zijn onder meer (informatie-)technologie, bouwkunde, landbouw, maatschappelijk werk en kunstonderwijs.

De opleiding biedt toegang tot de arbeidsmarkt of tot een (voortgezette) masteropleiding in het hoger beroepsonderwijs.

Het niveau van het *Diplom* behaald aan een *Fachhochschule/Haute Ecole Spécialisée* na een nominaal 4-jarige opleiding is vergelijkbaar met dat van een bachelorgraad in het hoger beroepsonderwijs.

Bachelor-masteropleidingen

De nominale studieduur van de bacheloropleidingen (eerste cyclusopleiding) aan de *Fachhochschule* is doorgaans 3 jaar (180 ECTS).

Na succesvolle afronding van de opleiding wordt de graad van *Bachelor of Arts/of Science* met vermelding van de studierichting verleend, zoals *Bachelor of*

Arts in Music en *Bachelor of Science in Automobiltechnik*. De daaropvolgende masteropleidingen (tweede cyclusopleiding) duren 1½ tot 2 jaar (90-120 ECTS). Na succesvolle afronding van de opleiding wordt de graad *Master of Science/of Arts* met vermelding van de studierichting uitgereikt, bijvoorbeeld *Master of Arts in Music*.

Het niveau van de bachelorgraad (EHEA-QF 1e cyclus/EQF-niveau 6) behaald aan een *Fachhochschule/Haute Ecole Spécialisée* is in Nederlandse termen vergelijkbaar met dat van een bachelorgraad in het hoger beroepsonderwijs. Zie ook de volledige beschrijving van alle [EQF-niveaus](#).

Het niveau van de mastergraad (EHEA-QF 2e cyclus/EQF-niveau 7) behaald aan een *Fachhochschule/Haute Ecole Spécialisée* is in Nederlandse termen vergelijkbaar met dat van een mastergraad in het hoger beroepsonderwijs. Zie ook de volledige beschrijving van alle [EQF-niveaus](#).

Weiterbildung/Further education

Fachhochschulen bieden dergelijke voortgezette opleidingen aan. Toelatingseis is doorgaans een bachelorgraad uit het hoger onderwijs. Het betreft specialistische vervolgopleidingen, die niet tot de promotie leiden. De opleidingen hebben een studiebelasting van 10, 30 of 60 ECTS. Afhankelijk van de gevolgde opleiding worden respectievelijk het *Certificate of Advanced Studies*, het *Diploma of Advanced Studies* of de graad van *Master of Advanced studies* uitgereikt.

Pedagogische Hochschulen

Pedagogische Hochschulen verzorgen lerarenopleidingen: 3-jarige opleidingen (180 ECTS) die leiden tot de graad van bachelor en 1½- tot 2-jarige vervolgopleidingen die leiden tot de graad van master (90-120 ECTS).

■ Beoordelingssystemen

Er zijn veel verschillende beoordelingssystemen in Zwitserland, dit is afhankelijk van het kanton waar het onderwijs gegeven wordt. De meest voorkomende zijn hieronder beschreven.

Het hoger en voortgezet onderwijs kent een cijfersysteem van 1-6, waarbij 4 het minimumcijfer is om te slagen.

In cijfers	Letter grade	Omschrijving	Betekenis
6	A	<i>Ausgezeichnet/sehr gut/très bien</i>	<i>Excellent</i>
5	B	<i>Gut/bien</i>	<i>Good</i>
4	C	<i>Genügend/mittelmässig, satisfaisant/ suffisant</i>	<i>Satisfactory</i>
3-2	D	<i>Ungenügend/insuffisant</i>	<i>Unsatisfactory</i>

Het hoger onderwijs kent tevens een cijfersysteem van 1-10, waarbij 5 het minimumcijfer is om te slagen.

In cijfers	Omschrijving	Betekenis	In cijfers
10-9	<i>Ausgezeichnet/sehr gut/très bien</i>	<i>Excellent</i>	10-9
8-7	<i>Gut/bien</i>	<i>Good</i>	8-7
6-5	<i>Genügend/mittelmässig, satisfaisant/suffisant</i>	<i>Satisfactory</i>	6-5
4-2	<i>Ungenügend/insuffisant</i>	<i>Unsatisfactory</i>	4-2
1	<i>Schlecht/mauvais</i>	<i>Fail</i>	1

Hogeronderwijsinstellingen maken ook gebruik van het *European Credit Transfer and Accumulation System* (ECTS), waarbij 60 ECTS 1 studiejaar vertegenwoordigen en elk studiepunt een studiebelasting van 25-30 uur per week heeft. Meer informatie over het ECTS staat in de (Engelstalige) [ECTS gebruikershandleiding](#) van de Europese Commissie.

■ Bolognaproces

Sinds het academisch jaar 2001-2002 worden er in Zwitserland ook bachelor- en masteropleidingen aangeboden in het hoger onderwijs. In 2008 was ongeveer 85 procent van alle opleidingen ingericht volgens de bachelor-masterstructuur.

In het studiejaar 2010-2011 nam nog slechts 7 procent van alle studenten deel aan traditionele opleidingen.

Informatie over de huidige stand van zaken staat op de [website van de Europese Hoger Onderwijsruimte \(EHEA\)](#).

■ **Kwalificatieraamwerken**

In november 2009 keurde de nationale *Rectors' Conferences (Swiss Universities, Universities of Applied Sciences en Universities of Teacher Education)* het kwalificatieraamwerk van de Zwitserse Hoger Onderwijsruimte (nqf.ch-HS) goed. In het nqf.ch-HS zijn de descriptoren overgenomen van het overkoepelende raamwerk van kwalificaties in de Europese Hoger Onderwijsruimte (QF-EHEA). Het nqf.ch-HS omvat drie kwalificatieniveaus, te weten *Stufe 1 – Bachelor, Stufe 2 – Master and Stufe 3 – Doktorat*. In juni 2011 heeft de *Swiss University Conference* het nqf.ch-HS aangenomen, voor zover van toepassing op de universiteiten. De implementatie ervan zal gecoördineerd worden door het *Department of Education* van de *Rectors' Conference of the Swiss Universities (CRUS)*, dat inmiddels *Swiss Universities* heet.

Meer informatie over het kwalificatieraamwerk van de Zwitserse Hoger Onderwijsruimte is beschikbaar op de [website van de Swiss Universities](#).

■ **Accreditatie en kwaliteitszorg**

Het *Agentur für Akkreditierung und Qualitätssicherung (AAQ)* voert de institutionele accreditatie uit in de Zwitserse Hoger Onderwijsruimte, zie ook de [AAQ-website](#).

Beslissingen over accreditatie van instellingen en opleidingen staan op de [website van de Schweizerische Akkreditierungsrat \(Swiss Accreditation Council\)](#). Een overzicht van erkende hogeronderwijsinstellingen staat op de [website van de Swiss Universities](#).

■ **Internationale verdragen**

Zwitserland heeft de Lissabon Conventie in 1998 ondertekend en in 1999 geratificeerd.

■ **Diplomasupplement**

Vanaf 2000 verstrekken alle *Fachhochschulen* het *Diploma Supplement (DS)*. De universiteiten verstrekken het diplomasupplement bij alle nieuwe bachelor- en masteropleidingen. De structuur van het DS komt overeen met die van het

European Diploma Supplement format. Het DS wordt tweetalig afgegeven (Engels en Duits, Frans of Italiaans).

Meer informatie over het *Diploma Supplement* staat op de [Europass website](#) en op de [website van Swiss Universities](#).

■ Samenstelling dossier

De diploma's van het secundair onderwijs zijn doorgaans meerbladig. Het getuigschrift van het voortgezet onderwijs moet erkend zijn door zowel de *Schweizerische Eidgenossenschaft* als de *Swiss Conference of Cantonal Ministers of Education* (EDK/CDIP).

Bij afronding van een opleiding in het hoger onderwijs worden gewoonlijk twee diploma's uitgereikt: één getuigschrift waarop de resultaten van het examen zijn vermeld en een getuigschrift waarmee de titel (zoals *Licence/Lizentiat* of *Diplom/Diplôme*) wordt verleend.

Bij alle nieuwe bachelor- en masteropleidingen wordt het diplomasupplement verstrekt (tweetalig).

■ Overzicht hogeronderwijsinstellingen

[Website van de Swiss Universities](#) met een overzicht van alle erkende hogeronderwijsinstellingen in Zwitserland.

■ Handige websites

- [Website van Swiss Universities](#), de overkoepelende vereniging van Zwitserse universiteiten en de [Zwitserse ENIC](#), met informatie over het Zwitserse onderwijssysteem en een [overzicht van alle instellingen en opleidingen](#) in Zwitserland, en informatie over [het kwalificatieraamwerk van de Zwitserse Hoger Onderwijsruimte](#) (nqf.ch-HS).
- [Website van de Swiss Media Institute on Education and Culture](#) met informatie over het Zwitsers onderwijssysteem.
- [Website van het Schweizerische Agentur für Akkreditierung und Qualitätssicherung \(AAQ\)/Swiss Agency of Accreditation and Quality Assurance](#).
- [Website van de Schweizerische Akkreditierungsrat](#) (Swiss Accreditation Council).